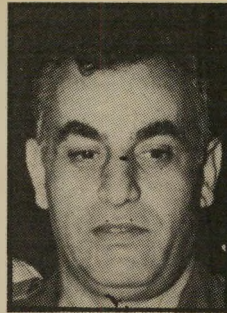

האם צה"ל יצא כאמת מן הבזק הלבנוני? היו לשאלה זו שתי משמעויות שונות, ולגבי שתיהן לא היתה תשובה חד-משמעית.

מבחינה פיסית, צה"ל נשאר ברגל אחת בדרום-לבנון. הוא קיים את חיליהשכירים המכונה צבא-דרוסילבנון, וזה גידה בעצם נוכחותו את האוכלוסיה השיעית למילחמה בו ובישראל. כמה פעמים נאלץ צה"ל השנה להכניס כוחות ניכרים ללבנון ולבצע בה פעולות נרחבות על הקרקע, נוסף על התקיפות האוויריות החוזרות ונישנות.

בסוף תשמ"ו, כאשר חיליה"אום (יוניפ"ל) היה נתון במשבר, צה"ל היה נתון במילחמה-זעירה עם השיעים הקיצוניים (חיוני"אללה", מילגת-האל) והמתונים (אמל", התיקווה). היה נטוש ויכוח על השאלה אם "רצועת-הביטחון" היא אכן הפיתרון הטוב ביותר לבעיות הגבול הצפוני — או שמא היא תרופה גרועה מן המחלה.

אך שאלה חשובה יותר היתה אם פרש צה"ל מן הבזק הלבנוני מבחינת איכותו המיקצועית והנפשית. צה"ל לא הורה בכישלונו הצבאי החרוץ במילחמת-הלבנון. הוא לא ביצע את הרפורמה היסודית שהתבקשה, אלא רק רפורמות חלקיות.

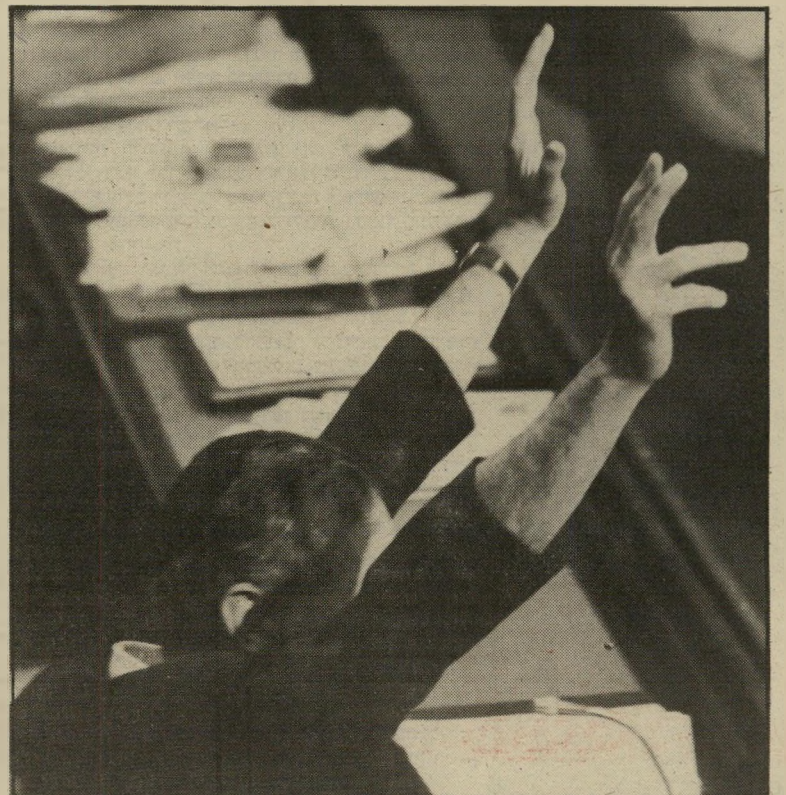
כאשר הודלף הרווח שערך הר"ד עימנואל ולד, חוקר צבאי מעולה, לגבי המחירים של הנהגת צה"ל, יצא עליי הקצף של הצמרת הצבאית. הרווח נקבר תחת גל של השמצות. אולם הרווח של ולד היה מיסמך חשוב ביותר, נכון בעיקרו, ובסוף תשמ"ז המתין הרווח לרמטכ"ל הבא. כדי לבצע את מסקנותיו.

הרמטכ"ל הבא העסיק את צה"ל. בראשית השנה היה זה כמעט בטוח כי יתמנה רן לזמרון, המפקד של פעולת-אנטבה ב-1976. הממתין לתפקיד זה זמן רב. אולם הרמטכ"ל, משה לוי, ניקש לקדם את אמיר דרורי, המצביא של מילחמת-הלבנון הכושלת. כתוצאה מכך אירע אחד המאורעות הצבאיים העגומים של השנה: "סבב המינויים" החפוז, שנועד לקדם את דרורי לעמדת-מפתח במאבק על תפקיד הרמטכ"ל.

כאותו סבב התמנה האלוף יצחק (איציק) מרדכי כאלוף פיקוד-הדרום, זמן קצר אחריו שהתמנה כראש מחלקת ההדרכה. מרדכי היה הרמות הצבאית הבולטת ביותר של השנה, בגלל הפרשה שהסתבך בה. באפריל 1984 היה אחראי לכוח המסתער על האוטובוס בקו 300. וכך צולם על-ידי צלמת העולם הזה ליד אחד משני האסירים, שעה קלה לפני שזה נרצח. בתמונה אוחו מרדכי באקרה כבמכשיר של הכאה, והוא לא הכחיש כי היכה את שני האסירים כדי למלט מניהם מידע על מיטעני-נפץ נוספים אפשריים. מכיוון שאנשי השב"כ, אשר להם מסר מרדכי את האסירים, הכחישו כי נגעו באסירים — נפל כל החשד על מרדכי. במיבחן מיוחד זה נהג מרדכי בכבוד-עצמי, סבל בשקט, לא פנה אל הציבור בדרישה לצדק, ונשאר נאמן טוטאלית למיסגרת הצה"לית. על כך זכה באהדה רבה.

השם הטוב של צה"ל בעולם הוכפש על-ידי פרשות שונות, שבהן התגלו גיבורים-לשעבר של צה"ל ברמות השפלה של סוחר-ינשק חסרי-מצפון וספקי "שרותים" למישרי-עריצות. אחד מגיבורי מילחמת-ששת-הימים, תת-אלוף (מיל') אברהם ברעם, נתפס על-ידי האמריקאים כפרשה עכורה, שנמכרה עמדה עיסקה ענקית (מפוכקת) של אספקת נשק לצבאות האיית-אללה חומייני. שמו של אחד מגיבורי מילחמת-יום-הכיפורים, האלוף (מיל') אביגדור (יאנוש) בן-גל, התפרסם כמי שמספק "ידע" בענייני כליאה וביטחון לאחד ממישרי-החסות הבזויים של דרום-אפריקה הגזענית.

לצד ידיעות עכורות מסוג זה היתה השנה עשירה גם כסיפורים על פרשות-דיגול של ישראל בארצות-הברית, שגיבורה העיקרי היה ג'ונתן פולארד, ושגם בקשר איתם עלו שמותיהם של קצינים בכירים.

ח"כ מאיר כהנא מצביע בשתי ידיו בעד החוק נגד הגזענות

בשטח המדיני הפנימי לא אירע בישראל רבר. השותפות בין הליכוד והמערך נמשכה בצל הרוטציה, כאשר חילוקי-הדעות בין שני הגושים הם קולניים ואינטרסטיים, אך לא מהותיים ועקרוניים.

הנסיון להקים משהו בין שני הגושים, בדמותו של "מרכז ליברלי", נכשל, ובסוף השנה פרש מהנהגתו שלמה (צ"ץ") להל, היוזם העיקרי. במחנה הדתי הודיע יוסף בורג הנציח על פרישתו לטובת זבולון המר, שנבחר במקומו על-ידי המפרד-ל החדש, שהתגבשה כמיפלגה לאומנית-קיצונית נוסח גוש-אמונים. המיפלגות הקטנות לא הפתיעו יותר מאשר הגדולות.

הפעילות המדינית העיקרית של ישראל היתה כלפי חוץ, ביוזמת שימרון פרס. הוא לא קירב את השלום ולא שינה את המצב, אך הצליח לשפר בהדרגה את התרמית של ישראל בעולם ואת מעמדה הבינלאומי. זה התבטא בין השאר בשיפור היחסים עם סין הקומוניסטית, קירוב היחסים הדיפלומטיים עם ברית-המועצות ובנותיה במזרח-אירופה, חידוש היחסים עם חוף-השנהב וקאמרון באפריקה, וכינון היחסים עם ספרד באירופה. אחרי ויכוח שנמשך שבע שנים חתמה ישראל על שטר-הבוררות של טאבה, ושיפרה את יחסיה עם מצרים. במאמץ זה בלט הצמד-החד אברהם טמיר ודוד קימחי, שייכלו לתפוס את מקומם בכל קאבארט כווג שחקני-אופי. טמיר, כנציגו של פרס, התחרה עם קימחי, נציגו של יצחק שמיר. הביצועים של השניים היו לא-פעם משעשעים, כאשר הם שומרים איש על רעו ומנסים לעתים לחטוף את ההילה למען הבוס של האחד או השני. אולם תואר איש-המדיניות של השנה מגיע לאיש שלא בא מעולם הדיפלומטיה המיקצועית: ח"כ רפי אדרי, איש מיפלגת-העבודה יוצא-מארקו, שמילא תפקיד חשוב בהכנת הביקור ההיסטורי של שימרון פרס באיפראן שבמארקו, וגם בהמשך המגעים לאחרי-מכן.

אדרי, הרומה בחיצוניותו למאורקאי מוצא ברברי, עבר את כל דרד-היטורים של ילד-עולה-חדש ממארקו, ומייצג במידה רבה את גורלה של עליה זו. לכן גם היתה חשיבות לתגובתו האישית על המאורעות.

כמו כל יהודי-מארקו ראה אדרי בפגישת חסר-פרס מעין סימנדרך במאבקם של עולי-מארקו בישראל להחזרת כבודם האבוד. כמו כולם, גילה בליבו מחדש את האהבה לארץ מוצאו, ואת ההערכה למלכה. כפי שציפה חסן עצמו, גברו בעיקבות הביקור מגמות חדשות בקרב עולי-מארקו ובניהם, שהחלו עוברים מן המחנה האנטי-ערבי לגישה חדשה של חיוב ופיוס.

אדרי, פוליטיקאי זהיר ועסקי-מיפלגה מן המניין, הפתיע את חבריו כאשר החל מדבר, עם שובו מפגישת איפראן, על הצורך "לחשוב מחדש" על השלום. אין ספק שבכך טמון זרע לעתיד. הדבר בא לידי ביטוי לא רק בעליית כמה קבוצות של יהודים מיוזמים שדגלו בגלוי בשלום, כמו התנועה המיזרח אל השלום בהנהגת שלמה אלבז, אלא גם בהחלטתו של ראש עיריית אשקלון, אלי דיון, יוצא-מארקו, לקרוא כיכר בעירו על שם המלך מוחמד ה-5, אביו של חסן, מול פני התנגדות קולנית ואלימה.

כנסת

ליבאי: רגע שחור

אחד הרגעים הגדולים של הכנסת בתשמ"ז היה גם הרגע השחור ביותר שלה.

על הרוכז עמד ח"כ דוד ליבאי ונאם נאום מזהיר נגד החוק המחפיר ביותר שקיבלה הכנסת בכל 37 וחצי שנות קיומה: החוק האוסר מיפגשי-שלום עם אנשי-אש"ף. בהגיון צורב פירק ליבאי את הצעת-החוק לגורמיה, ופסל אותם אחד לאחד.

אולם בשעה שנאם ידע ליבאי כי נסיונו נדון מראש לכישלון; לגבי הצעת-החוק היתה קיימת קנוניה עכורה, מן הסוג שכבר הפך לשיגרה. המערך איפשר את קבלת החוק על-ידי היעדרות רוב חבריו, ותמורת זה איפשר הליכוד קבלת חוק אחר, על-ידי היעדרות חבריו שלו.

רק קומץ של אנשי-המערך — אבא אבן, חיים רמון וחמישה אחרים — הצביעו נגד הצעת-החוק, והצילו לפחות את כבוד הכנסת והמערך. ואילו כל שאר ראשי המערך, ובכללם עזר וייצמן וכל השרים האחרים, הצביעו "הצבעת בית-יכסא" ונעדרו. כך התקבל חוק שיש לו ריח פאשיסטי מובהק — כפי שציין בוועדת-החוקה-החוקי-מישפט גדול המישפטנים הפלייליים במ' דינה, הפרופסור שניאור-זלמן פלר.

תמורת שרות זה של המערך לאיראילים של הליכוד, איפשר הליכוד למערך לקבל חוק אחר, שהיה גם הוא אופייני למערך: חוק מנופה, בעל כותרת מפוצצת ותוכן אפסי. היה זה החוק נגד הסתה גזענית, שנועד, כניכול, להילחם בחכריה-כנסת מאיר כהנא. אולם, כפי שציין פלר באותה העדות בוועדה, חוק זה אינו רק בדיחה, אלא גרוע מכך: הוא מבזה את החוק הפליילי כמדינה. ואכן, בסוף השנה כבר הפך חוק זה לחוכא ואיטלולא, כהנא השתולל ברחבי המדינה וגרם למהומות באשקלון, מבלי שיעלה על דעת איש להפעיל חוק זה נגדו ונגד חבריו.

שני הבזיונות-בצורת-חוקים היו אופייניים לכל מעשיה של הכנסת בתשמ"ז. הם עוררו שאלה נוקבת: איך ניתן למנוע הפקרות פרלמנטרית — ואף בריונות פרלמנטרית — במדינה שאין לה חוקה. שאלה זו נשארה בלא מענה. רוב מיקרי כנסת יכול לזהם את ספרי-החוקים בחוקים המתקבלים על-ידי חבורה של ח"כים שאינם יודעים כלל על מה הם מצביעים, אחרי דיון באולם כמעט-ריק, בעיקבות קנוניה בין כמה עסקנים מסוגם של משה שחל ורזני מילוא.

כנוף הפרלמנטרי בלטו רק מעטים בעבודתם הרצינית. היו בה אמנים של יחסי-כבוד, ובראשם האלוף של כל הזמנים, יוסי שריד, ועמיתיו גאולה בהן, שולמית אלוני, שבה דיון, מיכאל איתן, בני שליטא ואחרים. היו שהתמקדו בשטח